

за реалізовані ними молоко, молочну сировину та молочні продукти, м'ясо та м'ясопродукти, іншу продукцію переробки тварин, закуплених у живій вазі (шкура, субпродукти, м'ясо-кісткове борошно), відповідно до Податкового кодексу України, які будуть спрямовуватись на підтримку галузі товаровиробництва.

Таким чином, вдосконалення чинного законодавства України проводиться нашою державою постійно і не може бути відокремлено від загальносвітових тенденцій. Це свідчить про те, що й надалі наша держава буде вдосконалювати власне законодавство, дотримуючись міжнародних норм, котрі змінюються відповідно до глобальних процесів, які відбуваються у світі.

Крім того, на сьогодні Україні необхідно створити законодавчу базу, яка б стимулювала та спонукала вітчизняних виробників до створення великих підприємств, об'єднань, науково-технічних і виробничих господарчих формувань, які б включали повний цикл – від ідеї до серійного виробництва нових видів товарів та послуг – і були б здатними протистояти зарубіжним конкурентам, у тому числі транснаціональним корпораціям.

Зупинятися на досягнутому не слід. Хоч на даний час більша частина національного законодавства гармонізована з вимогами СОТ, проте існує ще чимало законодавчих колізій і неузгоджень, над якими треба провести ретельну і клопітку роботу для того, аби надалі створити досконалу і потужну законодавчу базу, яка б ідеально відповідала СОТ.

Список використаної літератури:

1. Марцин В.С. Економіка в торгівлі: Підручник. – К., 2006.
2. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: Закон України від 10.04.2008р. // ВВР. – 2008. – № 23. – Ст. 213.
3. Про внесення змін до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування»: Закон України від 10.04.2008 р. // ВВР. – 2008. – № 23. – Ст. 214.
4. Про внесення змін до деяких законів України з питань захисту національного товаровиробника від субсидованого, демпінгового та зростаючого імпорту: Закон України від 10.04.2008 р. // ВВР. – 2008. – № 23. – Ст. 215.
5. Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: Закон України від 10.04.2008 р. // ВВР. – 2008. – № 23. – Ст. 216.
6. Угода про технічні бар'єри в торгівлі від 15.04.1994 р. // Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів: Тексти офіційних документів. – К., 1998. – С. 131-153.
7. Про внесення змін до Закону України «Про ветеринарну медицину»: Закон України від 18.09.2008 р. // ВВР. – 2009. – № 6. – Ст. 22.
8. Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 31.10.2008 р. // ВВР. – 2009. – № 14. – Ст. 181.
9. Про внесення змін до Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» щодо інформування громадян про наявність у харчових продуктах генетично модифікованих організмів (ГМО): Закон України від 17.12.2009 р. // ВВР. – 2010. – № 9. – Ст. 83.
10. Про Державний бюджет України на 2011 рік: Закон України від 23.12.2010 № 2857-VI // ВВР. – 2011. – №№ 7-8. – С. 194. – Ст. 52.
11. Про Основні напрями бюджетної політики на 2011 рік: Постанова Верховної Ради України від 4 червня 2010 р. № 2318-VI // ВВР. – 2010. – № 32. – Ст. 457.

Надійшла до редакції 19.04.2012

МУЗИКА-СТЕФАНЧУК О.А.,
кандидат юридичних наук, доцент
(Хмельницький університет
управління та права)

УДК 342.951+336.14.01

ПРО ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Досліджено питання виокремлення та розмежування названих передумов-елементів правовідносин. Права та обов'язки суб'єктів бюджетних правовідносин розглянуто в межах бюджетних повноважень, бюджетної компетенції, правового статусу та правосуб'єктності суб'єктів бюджетного права й правовідносин.

Ключові слова: бюджетні повноваження, бюджетна компетенція, правовий статус, правосуб'єктність, суб'єкт бюджетних правовідносин, орган публічної влади.

Исследуются вопросы выделения и разграничения названных предпосылок-элементов правоотношений. Права и обязанности субъектов бюджетных правоотношений рассматриваются в пределах бюджетных полномочий, бюджетной компетенции, правового статуса и правосубъектности субъектов бюджетного права и правоотношений.

Ключевые слова: бюджетные полномочия, бюджетная компетенция, правовой статус, правосубъектность, субъект бюджетных правоотношений, орган публичной власти.

The questions of selection and differentiation of the adopted pre-conditions-elements of legal relationships are investigated in the article. The right and duties of the subjects of budgetary legal relationships are examined within the limits of budgetary plenary powers, budgetary competence, legal status and legal personality of subjects of budgetary law and legal relationships.

Keywords: budgetary plenary powers, budgetary competence, legal status, legal personality, subject of budgetary legal relationships, public authority.

Традиційно правовідносини розглядаються за допомогою таких елементів, як суб'єкт, об'єкт, зміст (права та обов'язки), хоча не виключаються й інші погляди на структуру правовідносин. Права та обов'язки суб'єктів бюджетних правовідносин визначаються бюджетним законодавством і в науці бюджетного права розглядаються в межах бюджетних повноважень, бюджетної компетенції, правового статусу та правосуб'єктності суб'єктів бюджетного права.

Це питання частково висвітлено в роботах, зокрема таких вчених-фінансистів, як О.Ю. Бакаєва, Л.К. Воронова, Л.М. Древаль, В.С. Кириліна, М.А. Перепелиця, М.В. Карасьова, М.І. Піскотін, О.О. Семчик, Ю.Л. Смірнікова, Н.І. Хімичева, В.Д. Чернадчук, Н.Я. Якимчук.

Метою статті є виокремлення та розмежування названих передумов-елементів правовідносин. Наразі ми не зупинятимемося на загальнотеоретичних поглядах на проблему правовідносин та передумов їх виникнення і розвитку, а лише викладемо деякі їх особливості стосовно власне бюджетних правовідносин.

Отже, компетенція будь-якого органу публічної влади визначається одночасно багатьма правовими різногалузевими нормами. Бюджетна компетенція органу публічної влади визначається нормами бюджетного законодавства (наприклад, БК України [1], щорічні закони про державний бюджет), але вихідними нормами, що визначають цю компетенцію, є конституційні норми. Бюджетна компетенція має чітко визначені законодавством межі. Наявність бюджетної компетенції передбачає існування обов'язку її реалізації на різних стадіях бюджетного процесу. Слід чітко визначати та розмежувати такі поняття, як: 1) компетенція органів публічної влади; 2) права органів публічної влади; 3) повноваження органів публічної влади; 4) права та повноваження депутатів місцевих рад; 5) питання місцевого значення; 6) предмети відання органів місцевого самоврядування. Конституція України, Закон «Про місцеве самоврядування в Україні», БК України оперують такими термінами: повноваження; права; обов'язки; компетенція; відання рад; питання, що належать до відання місцевого самоврядування. Предмети ж відання органів публічної влади у чинному законодавстві чітко і прямо не визначені.

Бюджетна компетенція держави – це досить складна та багаторівнева діяльність, оскільки свою реалізацію вона знаходить як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні. Бюджетна компетенція органів місцевого самоврядування є видом (різновидом) фінансової компетенції. До останньої належать повноваження стосовно бюджету (бюджетні повноваження); право на встановлення (але не стягування, оскільки це прерогатива органів державної податкової служби) місцевих податків і зборів (однак не слід забувати, що деякі з них органи місцевого самоврядування зобов'язані запроваджувати на своїй території); право на здійснення позик тощо.

Що стосується бюджетних повноважень органів публічної влади, то вони поділяються, зокрема, на доходні і видаткові. Останні, у свою чергу, поділяються також на три групи: виключні бюджетні повноваження (закріплюються за конкретними рівнями влади, а відповідні видатки прямо передбачаються в конкретних бюджетах (див., наприклад ст. 86–91 БК України), що впливають з предметів виключного відання (зокрема, виключно на загальнодержавному рівні за рахунок коштів державного бюджету фінансуються видатки на: 1) державне управління: а) законодавчу владу; б) виконавчу владу; в) Президента України; 2) судову владу; 3) міжнародну діяльність); сумісні та спільні бюджетні повноваження, які здебільшого реалізуються у міжбюджетних відносинах та/або стосуються тієї сфери відносин, що є на всіх рівнях влади, від чого залежать життєдіяльність будь-якої територіальної

громади (культура, освіта, соціальний захист і соціальне забезпечення). Ці повноваження реалізуються в міжбюджетних відносинах – як приклад можна навести ст. 102 «Субвенція з Державного бюджету України місцевим бюджетам на здійснення програм соціального захисту», ст. 104 БК України «Субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування»; делеговані бюджетні повноваження. Делеговані повноваження зустрічаються у Законі «Про місцеве самоврядування в Україні», у БК України відсутній перелік саме делегованих бюджетних повноважень. На практиці трапляються випадки, коли видатки, закріплені за одним бюджетом, доцільніше інколи фінансувати з іншого бюджету того самого рівня або ж на іншому рівні бюджетної системи. Отже, за одним рівнем, за одним бюджетом закріплюються конкретні видатки й, відповідно, за конкретними органами публічної влади закріплюються конкретні видаткові повноваження. При цьому безпосереднє виконання цих повноважень передається іншим органам, а фінансування відповідних видатків передається (делегується) іншим бюджетам.

Ще однією передумовою виникнення та розвитку бюджетних правовідносин є бюджетна правосуб'єктність, яка лише певним чином характеризує того чи іншого суб'єкта бюджетного права, дає можливість визначити, коли (з якого моменту) особа офіційно (на законодавчому рівні) визначається носієм та «реалізатором» комплексу прав та обов'язків. Бюджетна правосуб'єктність є спеціальним правовим засобом, який визначає коло суб'єктів бюджетних прав та зміст їх діяльності й свідчить про наявність у останніх здатності бути суб'єктом бюджетних правовідносин. Бюджетною правосуб'єктністю органи публічної влади наділяються від моменту їх створення, точніше – моменту формального початку роботи. Наприклад, для того щоб Верховна Рада України розпочала роботу, їй необхідно: 1) стати правоздатною (для цього існує процедура всенародного обрання народних депутатів України; офіційно оприлюднити результати виборів, провести перше засідання; скласти присягу. Після цього депутати отримують визнану законом здатність мати юридичні права та законні публічні інтереси, а також відповідні обов'язки); 2) стати дієздатною (дієздатність є похідною від правоздатності і нерозривно з нею пов'язана, оскільки після отримання правоздатності народні депутати України не стільки набувають певних прав, скільки їх здійснюють, реалізують, дотримуються, виконують у публічних інтересах); 3) бути деліктоздатною (звичайно, бюджетним законодавством передбачається відповідальність за бюджетні правопорушення, які мають місце, зокрема, у бюджетному процесі. Проте деліктоздатність Верховної Ради України (так само, як і інших колективних органів публічної влади) є декларативною.

Існують певні межі правосуб'єктності органів публічної влади – суб'єктів бюджетного права та правовідносин. По-перше, є часові межі, пов'язані із обмеженим терміном дії актів про бюджет, що зумовлено періодичним і тимчасовим характером актів про бюджет. По-друге, просторові межі, які полягають у тому, що місцеві органи влади реалізують свою правосуб'єктність у межах певної території, а органи державної влади – як на території держави, так і поза нею.

Характерною ознакою суб'єкта бюджетного права та правовідносин є фінансова (бюджетна) правосуб'єктність, яка, у свою чергу, вважається основою правового статусу. Це особлива й водночас обов'язкова його передумова. Бюджетна правосуб'єктність і компетенція пов'язані із правами та обов'язками суб'єктів бюджетного права, які потенційно здатні бути суб'єктами бюджетних правовідносин. На практиці фінансово-правовий статус реалізується у процесі, коли суб'єкти публічної влади вступають у фінансові (зокрема бюджетні) правовідносини і переходять із категорії «суб'єкт фінансового права» у категорію «суб'єкт фінансових правовідносин».

Суб'єкти фінансових правовідносин можуть бути суб'єктами бюджетних, податкових, банківських та інших фінансово-правових відносин. Зважаючи на це, правовий статус суб'єктів правовідносин може бути загальним та спеціальним. Саме останній визначається нормами бюджетного, податкового, банківського та іншого спеціального законодавства. При цьому види правового статусу тотожні видам бюджетної правосуб'єктності, адже правосуб'єктність та правовий статус є нерозривно пов'язаними. Незважаючи на широке використання у спеціальній літературі терміна «правовий статус», у науці фінансового права він і досі залишається малодослідженим. Проблема також ускладнюється тим, що немає одностайності в розумінні такої важливої категорії, як правовий статус. Термінологічні сполучення «правовий статус» і «правове становище (положення)» є синонімічними категоріями. Правовий статус юридичних осіб визначається через їх компетенцію. Фінансово-правовий статус суб'єктів бюджетних правовідносин розкривається через бюджетну діяльність. Особливе місце у змісті фінансово-правового

статусу суб'єктів бюджетних правовідносин посідають гарантії їх діяльності. Фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування є способом реалізації фінансово-правового статусу (або ж одним із способів реалізації їх правового статусу). Те саме можна сказати про бюджетну діяльність і бюджетно-правовий статус. Отже, фінансово-правовий статус органів публічної влади – суб'єктів бюджетних правовідносин складається з таких елементів: права цих органів, їх обов'язки, публічні інтереси. Нині держава визначає основи фінансово-правового статусу органів публічної влади – суб'єктів бюджетних правовідносин, деталізація чого знаходить свій вияв у бюджетній діяльності та підзаконних нормативно-правових актах органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

Наведене вище дає підстави зробити певні узагальнення:

1) права є частиною повноважень; повноваження як сукупність певних прав та обов'язків є одним із елементів компетенції. Не слід отожднювати компетенцію з правами, оскільки вони є частиною одного з елементів компетенції;

2) можна стверджувати про подвійну природу бюджетних повноважень, які, з одного боку, є видом предметів відання органів публічної влади, а з іншого – складником бюджетної компетенції. Українці важливо всім органам публічної влади діяти в межах своєї бюджетної компетенції, не перевищувати своїх бюджетних повноважень, оскільки це все прямо впливає на стабільність бюджетної системи, на стан бюджетної дисципліни та фінансової безпеки держави;

3) правовий статус вміщує індивідуалізуючі ознаки органів публічної влади – суб'єктів бюджетних правовідносин.

4) бюджетна правосуб'єктність характеризує здебільшого суб'єктів права, а не правовідносин.

Список використаної літератури:

1. Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572.

Надійшла до редакції 14.03.2012

РЯЗАНЦЕВ О.Є., кандидат юридичних наук

РЯЗАНЦЕВА Н.О., викладач

(Луцький інститут розвитку людини
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»)

УДК 347.9

ОПТИМІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

Розглянуто принципи оптимізації цивільного судочинства як стримуючий чинник, що перешкоджає досягненню цілей судочинства недопустимими засобами.

Ключові слова: Оптимізація, вдосконалення, принцип, цивільне судочинство.

Рассматриваются принципы оптимизации гражданского судопроизводства как сдерживающий фактор, препятствующий достижению целей судопроизводства недопустимыми средствами.

Ключевые слова: оптимизация, усовершенствование, принцип, гражданское судопроизводство.

Principles of optimization of the civil legal proceeding are examined as a retentive factor which hinders achievement of aims of the legal proceeding impermissible facilities.

Keywords: optimization, perfection, principle, civil legal proceeding.

З давніх-давен людство намагалось створити таку систему судочинства, яка б максимально була наближеною до ідеалу. Але практика правозастосування завжди вказувала на недоліки на перший погляд найдосконалішого законодавства, що змушувало знову працювати над його досконалістю. На сьогодні, на жаль, у жодній країні світу не існує бездоганної системи судочинства. Згідно із положенням ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних

